

УДК 373.041:04.77

Олеся Бойван,
кандидат педагогічних наук,
викладач іноземних мов
Вінницького коледжу
Національного університету
харчових технологій

ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ СТОСУНКІВ У СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ НА ВИХОВНИХ ГОДИНАХ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті приділяється увага проблемі використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі формування гуманних стосунків у студентських групах на виховних годинах. Дається ґрунтовна характеристика моральним якостям особистості: великодушності, товариськості, тактовності. Підкреслюється те, що інтеграція ІКТ у виховний процес значно підвищує його якість, збільшуючи можливості студентів здійснювати розширення власної індивідуальної траєкторії світосприйняття за допомогою різноманітних джерел інформації.

Ключові слова: гуманні стосунки, інформаційно-комунікаційні технології, виховні години, педагогічний вплив, великодушність, товариськість, тактовність.

В статье берется во внимание процесс формирования гуманитарных взаимоотношений с использованием информационно-коммуникационных технологий в студенческих группах на воспитательных занятиях. Дается характеристика морально-личностным качествам: великодушию, тактичности, товариществу. Определено то, что интеграция ИКТ в воспитательный процесс значительно повышает его качество, увеличивая возможности студентов расширять собственную траекторию мировоззрения с помощью разных источников информации.

Ключевые слова: гуманитарные взаимоотношения, информационно-коммуникационные технологии, педагогическое влияние, великодушие, тактичность, товарищество.

The article is devoted to the problem of formation of humane relations in the students' groups using the informational-communicational technologies. The formation of humane relations in the students' groups is the process of pedagogical influence on the cognitive-emotional sphere of young people, making them express some moral qualities. In the article some of the moral qualities such as: generosity, tactfulness, friendship are characterized in detail. It is underlined that the integration of the informational-communicational

technologies into the bringing-up process together with the other educational technologies increase greatly the quality of the upbringing and help to form those mentioned moral qualities. Using the informational-communicational technologies the students can enlarge their individual outlook with the help of different Internet resources.

Key words: *humane relations, informational-communicational technologies, the process of bringing-up, educational hours, tactfulness, friendship, generosity.*

Постановка проблеми. Суспільство XXI століття називають інформаційно-технологічним, оскільки основним принципом його існування є комп'ютеризація усіх сфер діяльності, зокрема освітньо-виховного процесу.

Зміни морально-ціннісних орієнтирів на сучасному етапі розвитку нашої держави актуалізували проблему виховання гуманістично орієнтованої особистості, здатної до успішного самовираження у гармонійних міжособистісних взаєминах. Зважаючи на це, а також відповідно до європейських вимог щодо соціалізації студентської молоді, пріоритетом виступає пошук ефективних шляхів формування в юнаків і дівчат гуманних стосунків. Одним із таких способів є впровадження у процес виховання студентів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) з їх подальшим застосуванням на практиці. Відомо, що створення доброзичливої атмосфери у студентських групах на основі емоційно забарвлених і емоційно врегульованих взаємин протистоїть формально-механістичному раціоналізму, психологічному негативізму, зниженню самоповаги і задоволеності обраною професією, гальмуванню індивідуально-творчого розвитку особистості. У цілому позитивна емоційна експресивність майбутнього фахівця виступає ознакою його толерантності, великодушності і сприяє здійсненню мобілізуючих ціннісно-спонукальних впливів на оточуючих, що, в свою чергу, активізує мислення, концентрує увагу, полегшує формування установок, поглядів, переконань. Вважаємо, саме новітні віяння у вигляді ІКТ є важливими для реалізації поставлених завдань, оскільки ставляться нові вимоги до професійного рівня підготовки фахівців, які здатні конструктивно, самостійно вирішувати проблеми та різноманітні питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З позиції життєтворчості особистості формування гуманних та морально-ціннісних стосунків вивчають Ш. Амонашвілі, І. Бех, Є. Гармаш, І. Єрмаков, В. Киричок, Л. Макрідіна, В. Назаренко, Н. Ничкало, О. Павленко, Г. Сагач, Л. Сохань, В. Тихонович, К. Чорна та інші.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, широке їх використання в освітній діяльності зумовили дослідження вчених: М. Бухаркіної, Є. Патаракіна, Б. Ярмакова, М. Резніка та ін.

Проблемам формування моральних цінностей майбутніх фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій приділяють чимало

уваги наступні науковці: Л. Москальова, Н. Протасова, Є. Полат.

Формулювання цілей статті. Метою публікації є визначення теоретико-практичних положень та розгляд можливостей соціальних сервісів для реалізації процесу формування гуманних стосунків у студентських групах на виховних годинах засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес формування гуманних стосунків засобами інформаційно-комунікаційних технологій – це насамперед організація взаємин людей, що починається з побудови найпростіших моделей гуманної поведінки. Формування гуманних стосунків – це процес педагогічного впливу на пізнавально-емоційну сферу молодих людей, спрямованого на спонукання вихованців до безумовного вияву ними в різних життєвих ситуаціях певних моральних якостей, а саме: великодушності, товариськості, тактовності.

Стосунки, що формуються на основі особистісної якості великодушності, є незамінними у вихованні гуманних взаємин у студентів, тому що це означає особливе вміння поважати, шанувати інших.

Поза сумнівом, людське життя будується на основі життєвих цілей, планів як системи смислових орієнтирів особистості, але цей процес відбувається повноцінно, коли людина, маючи за мету досягти певних матеріальних благ, не залишає осторонь прагнення своєї душі.

Маючи за основу вище згадане визначення, можна із впевненістю сказати, що бути великодушним – означає постійно, безперервно працювати над удосконаленням свого внутрішнього світу, це наповнює сенсом і, певною мірою, радістю людське життя.

Товариськість несе в собі важливий гуманістичний зміст для кожного з вихованців, який живе у проблемному світі і навчає способів розбиратися в конфліктах, шукати засоби виходу з них без застосування фізичної сили. Втручатися в життя своїх підопічних потрібно дуже обережно, поважаючи їх, враховуючи їхні інтереси, тому що кожна особистість має право бути такою, якою вона є. Наполегливе й уважне спостереження за стосунками у студентських групах, обережне ставлення до кожного сприяє розвитку почуття особистої гідності, поваги до себе, віри у свої сили.

Сьогодні створюються різні можливості для сучасних теоретичних та практичних підходів до переосмислення гуманного виховання, здійснення його відповідно до потреб розвитку держави. Виховання і культивування товариських стосунків у студентів сприяє подоланню особистісної невизначеності і невпевненості у житті, розвиває духовну та моральну саморегуляцію вихованців, конкретизує абстрактні, загальноприйняті людські норми й положення [1].

Формування товариськості є довготривалим, усвідомленим, багатоаспектним процесом, швидкість розвитку якого залежить від самої

особистості студента, її стосунків з іншими. Гуманізація взаємин у студентів не може бути гармонійною без належного ставлення до власної людської гідності, її стабільного розвитку й закріплення у системі особистісних цінностей.

Навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах, зокрема виховні години, де використовуються інформаційно-комунікаційні технології, мають за мету формування моральних якостей особистості, сприяють розумінню студентами цінності іншого, мотиву гуманної поведінки, стимулюють самостійність й працездатність молодшої людини, позитивно впливають на її розумові здібності та риси характеру.

Тактовність вимагає від особистості розуміння і прийняття духовно-моральних цінностей, чистоти та гармонії помислів, думок, вчинків. Це досить таки суперечлива якість, яка, пройшовши внутрішні конфлікти особистості, переборовши суперечливі вчинки (інертність, лінощі, заздрощі, агресія, озлобленість, образа) набуває більш досконалої форми прояву, як зовнішнього, так і внутрішнього, що веде за собою аналогічні стосунки з оточуючими людьми.

Сучасний стан педагогічної теорії виховання такий, що не дозволяє цілеспрямовано формувати морально розвинену особистість, для якої загальноприйняті духовні пріоритети набували б глибокого життєвого смислу і цінності, виступали б дієвими регуляторами її соціальної поведінки. Виховна практика орієнтується переважно на різні форми зовнішнього підкріплення, тобто на методи заохочення й покарання. Їх домінування призводить в основному до культивування власної вигоди. При цьому основними механізмами, які вважаються вихідними у формуванні особистості та її взаємин з оточуючими, виступають зовнішнє обумовлення, наслідування, ідентифікація, за допомогою яких вихованці оволодівають соціальними нормами й вимогами. Але для глибоко усвідомлених, духовних установ такі механізми не є органічно необхідними, оскільки вони просто ситуативні. Тому постає необхідність в умовах сьогодення підвищувати розвивальну ефективність фундаментального положення – виховувати особистість, керуючись гуманними принципами, які ґрунтуються на механізмах тактовності. Виховні впливи, що стимулюють становлення почуття тактовності, сприяють гармонійному поєднанню всіх особистісних внутрішніх станів і їхньому перетворенню у важливі духовні цінності людини.

Істотним недоліком процесу формування гуманних стосунків у студентів на основі великодушності, товариськості, тактовності є недостатній рівень використання ІКТ, що негативно впливає на ефективність та якість виховного процесу. Майбутній фахівець має набути певного рівня використання комп'ютерної техніки у подальшій професійній діяльності, вмінні спілкуватися в інформаційному середовищі тощо. Застосування ІКТ має також і світоглядний аспект. Адже виховання засобами ІКТ має бути

організованим за допомогою автоматизованих систем, що робить важливий внесок у розвиток сприйняття реалій студентської молоді.

Проникненню нових технологій у виховний процес сприяє факт отримання необхідних знань студентами в процесі неформального обміну інформацією – спілкування з ровесниками, які мають певний досвід у тій чи іншій сфері життя, і пошуку нового по різних інформаційних ресурсах, визначаючи, яких знань недостатньо, що необхідно знайти.

Завдання педагога на виховних годинах полягає у тому, щоб задавати правильні орієнтири в житті, впливати на свідомість особистості студента, виховуючи на основі сутнісних ідеалів, заохочуючи до самовдосконалення, але слід зауважити, що це може лише сприяти вихованню гуманного начала і не ставить за мету виховати гуманну особистість. Формування гуманних стосунків у студентських групах на виховних годинах засобами інформаційно-комунікаційних технологій допомагають розкрити внутрішні ресурси особистості, виявляти закладені в ній потенційні можливості. Тому такий процес взаємодії студентів та викладачів має бути наповнений життєвим змістом, де чітко проглядається ідея співробітництва, співтворчості суб'єктів виховного процесу. Така організація діяльності студентів має позитивний вплив на формування активної життєвої позиції особистості, розвиває кмітливість, мотивацію і прагнення до самовиховання і самовдосконалення.

Відповідно до цього інтеграція ІКТ в загально педагогічний процес з іншими технологіями виховання значно підвищують якість виховної роботи збільшують можливості студентів здійснювати вибір і реалізацію індивідуальної траєкторії світосприйняття у відкритому освітньому просторі. Для цього використовуються широкі інформаційні поля діяльності, різноманітні джерела інформації, різні обговорення та погляди, а також самостійний пошук шляхів обґрунтування того чи іншого завдання.

Сучасна молодь використовує ІКТ щоденно для обміну інформацією, враженнями, досвідом, що, в свою чергу, сприяє формуванню трьох вище згадуваних моральних якостей. Використовуючи Інтернет, студенти читають пости в блогах, дивляться відеозаписи на YouTube, фотозвітують на інстаграмі, обмінюються думками на форумах, створюють власні соціальні сторінки в соціальних мережах, активно використовують Веб-квести для пошуку інформації.

YouTube – це безкоштовна онлайн-служба для роботи з потоковим відео, яка надає можливість всім бажаючим переглядати та надсилати власне відео.

Блок (англ. blog, від web log, «мережевий журнал чи щоденник подій») – це веб-сайт, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. Блоги можна використовувати як засіб спілкування студентів, підтримки їхніх цікавих ініціатив, їх можна знайти на багатьох вузівських сайтах.

Instagram – це нова соціальна мережа за допомогою якої можна ділитися із світом своїми фотографіями. Друзів можна шукати як самій соціальній мережі, так і в таких відомих «соціалках» як: ВКонтакті, Твіттер та Фейсбук.

За допомогою цих новітніх інструментів у молодих людей з'являється можливість формувати персональні портфолію досягнень в розумінні того чи іншого питання та представляти їх в електронному вигляді для обговорення й коментарів спільноти своїх одногрупників і викладачів.

Завдяки застосуванню ІКТ у виховному процесі студенти отримують вміння працювати більш злагоджено, швидше, оскільки мають доступ до малих інформативних порцій, набувають звичку працювати в команді, знаходити, представляти, обробляти інформацію, планувати свою роботу, презентувати результати діяльності. Виховні години з використанням ІКТ набувають зовсім іншого змісту, який є ближчим і зрозумілішим молодому технократизованому поколінню, яке вже не уявляє свого існування без «мережі», гаджетів тощо. Педагогам необхідно прийняти й зрозуміти, що не тільки «зомбованість» несе нам комп'ютеризація, а ще безліч нового, корисного, розвиваючого, креативного, що підвищує рівень активності пізнавальної діяльності та корінної перебудови виховного процесу.

Розвиток мережних технологій, телекомунікацій, Веб-технологій сприяють розвитку проектних технологій. Акцентуємо увагу на Веб-квестах.

Квест – тривалий, цілеспрямований пошук, який може бути пов'язаний з прикладами або грою; також слугує для позначення однієї з різновидів комп'ютерних ігор [3].

Веб-квест – організований вид дослідницької діяльності, для виконання якої студенти здійснюють пошук інформації в мережі Інтернет за вказаними адресами. Особливістю веб-квестів є те, що вся інформація, яка розміщена на сайті для самостійної або групової роботи студентів, знаходиться на різних сайтах. За допомогою певних гіперпосилань всі студенти працюють в єдиному інформаційному просторі. Посилання на джерела виконуються студентами і викладачами за допомогою пошукових систем [3].

Є. С. Полат зазначає, що веб-квест повинен мати таку структуру:

- вступ – короткий опис веб-квесту;
- завдання – формування проблемної задачі та опис форми подання кінцевого результату;
- порядок роботи – опис послідовності дій, ролей і ресурсів, які необхідні для виконання завдання;
- керівництво до дій – допоміжна інформація, що може бути представлена у вигляді непрямих запитань;
- оцінка – описи критеріїв та параметрів оцінки виконання веб-квесту у вигляді бланку оцінки;
- висновок – у цьому розділі підсумовується досвід отриманий студентами в процесі виконання самостійної роботи над веб-квестом;

- використані матеріали – посилання на ресурси;
- коментарі для викладача – методичні рекомендації для викладачів, студентів, які будуть використовуватися у веб-квесті [5].

Творчий веб-квест і відео-квест вимагає від студентів створення будь-якого продукту в заданому форматі. Творчі проекти схожі з конструкторськими, але вони більш непередбачувані в своїх результатах. Вони передбачають розв'язання різних спірних проблем, пошук та представлення протилежних думок, різні способи вирішення одного завдання, спробу дійти до консенсусу.

Веб-квести із самопізнання орієнтовані на розширення знань, які набуваються через дослідження on-line та off-line ресурсів.

Off-line – вид електронної комунікації, сеанс безпосереднього зв'язку з іншим віддаленим комп'ютером, який може передавати інформацію.

Технологія зв'язку on-line – сеанс у режимі реального часу, зв'язаний з передачею повідомлення віддаленому комп'ютеру з використанням сервісів Інтернет: ftp, Gopher, www.

Прикладом такого проекту може бути веб-квест «Доброта – ключовий фактор щастя», який має на меті вивчення ресурсів Інтернет, пов'язаних із цим питанням. В результаті пошуку інформації, її обговорення й аналізу, щоб стати добрішими молодим людям рекомендовано: більше посміхатися, поступатися місцем у громадському транспорті старшим, дітям, вагітним жінкам, ділитися снеками, залишати чайові, бути ввічливими та привітними, читати гарні книги, допомагати тваринам, вчитися слухати і робити висновки, демонструвати свою прихильність. Чітко проглядаються такі моральні якості як великодушність, товариськість, тактовність. Цих висновків дійшли, працюючи в групі на виховній годині в режимі on-line.

Процес формування гуманних стосунків у студентських групах на виховних годинах передбачає насамперед активну взаємодію, комунікацію, побудову діалогу між вихователем та вихованцями. А швидкий та інтенсивний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, впровадження їх у виховний процес сприяє вище згаданим умінням.

Висновки і перспективи. На підставі перерахованих технологій віртуальної взаємодії, виникають принципово нові види професійної взаємодії викладача та студентів: організація різних видів зворотного зв'язку з вихованцями з використанням телекомунікацій; організація взаємодії з колегами; створення іміджу сучасного педагога-вихователя шляхом представлення власних досягнень; використання нових форм вирішення виховних завдань (електронні виховні заходи, електронні періодичні видання).

Отже, для того, щоб процес формування гуманних стосунків у студентській групі був ефективним та новаторським, необхідно використовувати у педагогічній діяльності різноманітні інформаційно-комунікаційні технології, що з кожним роком удосконалюються, забезпечуючи високий рівень як самостійної роботи, так і активної міжособистісної взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойван О. С. Вивчення міжособистісних гуманних стосунків у колективі студентів транспортного коледжу / О. С. Бойван // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Сер. 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 9 (19). – С. 89–94.
2. Бойван О. С. Технологія формування гуманних стосунків у студентів навчальних закладів I–II рівнів акредитації / Г. Д. Панченко, О. С. Бойван // Науковий вісник Чернівецького університету. Сер. : Педагогіка та психологія. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – Вип. 544. – С. 110–122.
3. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник-глосарій / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр, Т. Є. Рак. – Львів : «СПОЛОМ», 2011. – 327 с.
4. Петров А. Е. Интернет в гуманитарном образовании : учебное пособие для вузов (под ред. Полат Е. С.) / А. Е. Петров, М. В. Моисеева, Е. С. Полат – 2001. – 272 с.
5. Полат Е. С. Педагогические технологии дистанционного обучения / Е. С. Полат. – М. : Академия, 2008. – 400 с.